

dr hab. n. med. Wojciech M. Wysocki, prof. KAIFM
Kierownik Katedry Chirurgii
Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu
Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego
ul. G. Herlinga-Grudzińskiego 1, Kraków
wwysocki@afm.edu.pl

Kraków, 31 grudnia 2023 r.

OCENA

ROZPRAWY NA STOPIEŃ DOKTORA NAUK MEDYCZNYCH

MGR MAGDALENA CEDZYŃSKA

„UZALEŻNIENIE OD NIKOTYNY – NAJSILNIEJSZY, MODYFIKOWALNY CZYNNIK RYZYKA WYSTĘPOWANIA NOWOTWORÓW. CZĘSTOŚĆ, PREWENCJA I LECZENIE”

Przekazana mi do recenzji praca doktorska na stopień naukowy doktora nauk medycznych w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne mgr Magdaleny Cedzyńskiej pod tytułem: „UZALEŻNIENIE OD NIKOTYNY – NAJSILNIEJSZY, MODYFIKOWALNY CZYNNIK RYZYKA WYSTĘPOWANIA NOWOTWORÓW. CZĘSTOŚĆ, PREWENCJA I LECZENIE” liczy łącznie 39 stron numerowanych oraz kilkadziesiąt stron nienumerowanych (te ostatnie stanowią zestawienie przedruków 8 publikacji – artykułów oryginalnych i rozdziałów w monografiach wieloautorskich – tworzących łącznie cykl doktorski). Dodatkowo w pierwszej części rozprawy Autorka przygotowała krótkie omówienie problematyki i wyczerpujące podsumowanie założeń oraz wyników rzeczonych 8 publikacji.

Na początku całej rozprawy umieszczono zestawienie wszystkich publikacji, które wchodzi w skład pracy doktorskiej. Podano tam także wartość punktową każdej pozycji według listy Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz jej wartość współczynnika wpływu (jeśli dana publikacja go posiada), a także łączną wartość obu parametrów dla całego cyklu. **Łączna wartość punktowa całego cyklu doktorskiego wynosi 840 punktów MEiN oraz 59,43 IF (z tego 53,48 IF stanowi tylko jedna publikacja z całego cyklu).**

Kolejny element pracy doktorskiej to spis treści, który jest bardzo krótki i zwięzły. W mojej ocenie jego rozbudowanie ułatwiłoby czytelnikowi poruszanie się po całej pracy doktorskiej. Ponadto osobiście sędzę, że strony na których znajdują się odbitki rozdziałów i artykułów wchodzących w skład cyklu doktorskiego także należałoby ponumerować i wykazać w spisie treści – to poprawiłoby przejrzystość całej rozprawy i ułatwiłoby poruszanie się czytelnikowi po niej.

Po spisie treści zamieszczono szczegółowy wykaz skrótów stosowanych w pracy; niestety, dostrzegam w nim pewną niekonsekwencję – niektóre skróty podano w języku angielskim, choć ich rozwinięcie jest w języku polskim, a tłumaczenie w nawiasie, inne skróty rozwinięto w języku angielskim pomijając tłumaczenie (np. Heated Tobacco Products). To oczywiście drobiazg, ale został przeze mnie spostrzeżony, zatem i wskazany w niniejszej recenzji.

Kolejne strony pracy doktorskiej zajmuje konwencjonalnie, ustrukturyzowane streszczenie w językach polskim i angielskim. Obie wersje językowe streszczenia są dobrze przygotowane i podsumowują najważniejsze elementy publikacji wchodzących w skład cyklu doktorskiego. Moją uwagę zwróciła pewna rozbieżność pomiędzy celami pracy wskazanymi w streszczeniu a wnioskami zawartymi również w streszczeniu (w obu wersjach językowych). Ponieważ lektura całości rozprawy doktorskiej wskazuje, że Autorka odpowiada w swoich publikacjach na postawione przed sobą cele, stąd domniemywam, iż rozwiązaniem spostrzeżonej przeze mnie rozbieżności byłoby inne, precyzyjniejsze opisanie zarówno celów, jak i konkretnych, najważniejszych wniosków wynikających z wieloletnich aktywności publikacyjnych Doktorantki. Dla zilustrowania tego zastrzeżenia: w części streszczenia zatytułowanej „Cel” drugie zdanie jest spekulacją właściwą analizie wyników, a nie celem badawczym (zdanie to brzmi: „Może to przyczynić się do poprawy efektów leczenia pacjentów chorujących na nowotwory oraz poprawić jakość ich życia.”). Takie spekulacyjne sformułowania nie powinny być częścią sekcji prac naukowych definiujących cele badawcze, lecz elementem wprowadzenia uzasadniającym podjęcie konkretnych badań.

Następną część rozprawy doktorskiej stanowi dobrze przygotowany i logicznie przedstawiony „Wstęp”. Autorka przystępnie i przejrzysto zarysowuje w nim problematykę palenia tytoniu i związanego z tym uzależnienia, wpływ kancerogeny składników dymu tytoniowego, a także korzystny wpływ zdrowotny porzucenia zwyczaju palenia tytoniu. Doktorantka we „Wstępie” klarownie opisuje dostępne działania wspierające walkę z uzależnieniem od nikotyny, umieszczając kolejne metody w poszczególnych dekadach minionych 70 lat. W tym kontekście pojawia się także cytyzyna – lek stosowany w Europie Środkowej od wielu dziesięcioleci w walce z uzależnieniem od nikotyny, który był przedmiotem badań klinicznych, w jakich uczestniczyła Autorka, potwierdzających skuteczność i

bezpieczeństwo w/w leku. Oba badania opisano w dwóch artykułach oryginalnych, wchodzących w skład cyklu doktorskiego (pozycja 1 i pozycja 2 ze spisu publikacji).

Autorka następnie prezentuje ogólny i szczegółowe cele swoich wieloletnich badań i działalności. Jak już wspominałem w akapicie poświęconym streszczeniom, cele są w moim odczuciu zbyt ogólnie zdefiniowane, co skutkuje ich niepełną kompatybilnością ze zbyt ogólnie zebranymi w części „Podsumowanie” wnioskami pracy doktorskiej. Jednocześnie – aby rozwiać wątpliwości – chcę zauważyć, że w warstwie merytorycznej Autorka ogólne cele prowadzonych badań *de facto* zdefiniowała i zrealizowała oraz wyraziła w konkretnych wnioskach zawartych w konkretnych publikacjach w ramach cyklu. Dlatego moim zdaniem problem wspomnianej niekompatybilności wydaje się wynikać z ich niefortunnego zredagowania w omówieniu cyklu doktorskiego (sekcja „Cel” i sekcja „Podsumowanie”), a nie z błędu logicznego czy też merytorycznego. Dla przykładu – sądzę, że jednym z celów szczegółowych powinna być np. „Ocena bezpieczeństwa i skuteczności cytyzyny jako leku wspomagającego leczenie uzależnienia od nikotyny” – bo przecież znaczącą część rozprawy doktorskiej (dwie publikacje) poświęcono właśnie tej konkretnej sprawie.

Kolejna część recenzowanej rozprawy doktorskiej obejmuje łączną prezentację dwóch publikacji naukowych pochodzących z 2006 r. i 2011 r. opisujących wyniki badań, w których zgodnie z oświadczeniami autorów umieszczonymi również w pracy wiodącą rolę odgrywała Doktorantka. Nie mam uwag merytorycznych zarówno od prezentacji tych badań, jak i do samych badań. Muszę jedynie zwrócić uwagę na błąd interpunkcyjny, który pojawia się na tych stronach i jest obecny w całej pozostałej części pracy – otóż tytuły rozdziałów (np. „Wstęp”) nie mogą kończyć się kropką. Ponadto rysunek 1 i rysunek 2 powinny w swojej legendzie zawierać odwołanie (np. w nawiasie) do konkretnej pracy, z której zaczerpnięto dane. Na marginesie – wydaje się, że rysunek 2 to jednak po prostu tabela, a nie rysunek.

Następna sekcja rozprawy doktorskiej obejmuje wspólne omówienie 4 rozdziałów książkowych wchodzących w skład dzieł wieloautorskich (w tym bardzo poważanego polskiego podręcznika chorób wewnętrznych „Interna Szczeklika”), które samodzielnie lub w zespołach przygotowała Doktorantka. Wszystkie one stanowią logiczne rozwinięcie zarówno wieloletniego doświadczenia Autorki w zakresie leczenia uzależnienia od tytoniu, jak – w pewnym zakresie – są kontynuacją badań dotyczących cytyzyny. Moim zdaniem te rozdziały są szczególnie istotne dla czytelników, bowiem stanowią konkretną pomoc dla lekarzy różnych specjalności w diagnostyce i leczeniu uzależnienia od nikotyny. Jednocześnie ze smutkiem konstatuję, iż wymienione 4 rozdziały pochodzą z podręczników interny, kardiologii i pulmonologii, a nie onkologii. Dlatego, korzystając ze sposobności zachęcam Autorkę i Jej Współpracowników do przygotowania krótkiego artykułu typu *invited editorial* (lub innego typu,

uzgodnionego z redakcją) na temat tej części rozprawy doktorskiej, aby w piśmie *Nowotwory Journal of Oncology* – oficjalnym czasopiśmie Narodowego Instytutu Onkologii – przypomnieć i odświeżyć aktualne zasady walki z paleniem tytoniu. Dzięki temu metody poruszane w tej wartościowej pracy doktorskiej trafią do krajowego środowiska onkologicznego.

Ostatnie dwie części pracy doktorskiej to kolejne omówienie dwóch publikacji – pierwsza z nich szeroko analizuje wpływ pandemii COVID-19 na ewentualną zmianę postaw i decyzji o rzuceniu palenia. Autorka zauważyła, iż sam fakt wystąpienia pandemii nie wpływał na taką decyzję, ale ją przyspieszył. Autorka zauważa także, iż brak szerokiego nagłaśniania niekorzystnej asocjacji palenia i zakażenia COVID-19 jest zaprzepaszczonej szansą zwiększenia w Polsce odsetka byłych palaczy, który – jak wynika z 8. pracy wchodzącej w skład cyklu i omówionej w kolejnej sekcji pracy doktorskiej – jest wciąż niski. W tej pracy poświęconej próbie scharakteryzowania cech byłych palaczy w Polsce i w innych krajach UE w 2022 autorzy, wśród nich doktorantka, zauważyli, iż odsetek byłych palaczy wynosi 12% i jest w naszym kraju jednym z niższych w Europie (np. w Irlandii 36%). Należy zauważyć, że rysunek zamieszczony w tej części nie jest kolejno numerowany (we wcześniejszych częściach rozprawy numery rycin są obecne). **Wniosek z tego badania uważam za bardzo trafny, a samo badanie uważam że niezwykle dobrze pomyślane zarówno w kategoriach badawczych, jak i wpływu społecznego działalności naukowej – serdecznie Autorom gratuluję.**

Ostatni rozdział części merytorycznej to „Podsumowanie”, które mają formę listy wypunktowanej. Niestety, jak wskazywałem wyżej – wnioski są sformułowane moim zdaniem zbyt ogólnie i nie korespondują wprost z – również zbyt ogólnymi – celami opisanymi wcześniej. Ta niekompatybilność jest moim zdaniem jednak tylko w warstwie językowej, bynajmniej nie w płaszczyźnie merytorycznej. Autorka *de facto* na przestrzeni lat aktywności naukowej zrealizowała – co potwierdza cykl 8 publikacji – konkretne cele badawcze i postawiła konkretne wnioski, logiczne i tworzące pewną spójną całość, opisując je zarówno w tych publikacjach, jak i w niniejszej rozprawie w poszczególnych, szczegółowych rozdziałach.

Autor tej recenzji z uwagi na wieloletnie doświadczenie w redagowaniu tekstów naukowych w redakcjach kilku czasopism medycznych chce zwrócić uwagę na staranność edytorską i niemal nieobecność dostrzeżonych błędów literowych (z wyjątkiem błędnego użycia kropki w tytułach).

Wśród oświadczeń współautorów (począwszy od strony 39) brakuje oświadczenia jednego z autorów publikacji numer 2 (W. Zatońskiego). Domyślam się, że przyczyna tego braku jest tożsama powodem braku oświadczenia tego samego autora wskazanym w przypadku publikacji numer 6. Mój domysł powinien jednak zostać potwierdzony w rozprawie odpowiednim dopiskiem.

Podsumowując moją ocenę pracy doktorskiej mgr Magdaleny Cedzyńskiej „UZALEŻNIENIE OD NIKOTYNY – NAJSILNIEJSZY, MODYFIKOWALNY CZYNNIK RYZYKA WYSTĘPOWANIA NOWOTWORÓW. CZĘSTOŚĆ, PREWENCJA I LECZENIE” uważam, że spełnia wymogi stawiane pracom na stopień doktora nauk medycznych. Jest także próbą zbiorczej, wielowątkowej i wielokierunkowej analizy zarówno skuteczności i bezpieczeństwa leku stosowanego w walce z uzależnieniem od nikotyny, jak i omówienia narzędzi diagnostyki i leczenia tej choroby, a także próbą identyfikacji czynników osobniczych i społecznych osób, które mają największe szanse na porzucenie tego nałogu. **Co więcej, warto podkreślić wieloletni charakter wszystkich działań badawczych Autorki (okres objęty cyklem to niemal 2 dekady).** To potwierdza istotną w nauce systematyczność pracy badawczej w danym obszarze. Ponadto w mojej ocenie Autorka wykazała się bardzo szeroką wiedzą teoretyczną w odnośnej dyscyplinie, jak też umiejętnością – niezwykle istotną w aspekcie ewaluacji nauki pod kątem wpływu prac badawczych na życie społeczne – wprowadzenia konkretnych działań i rozwiązań zmierzających do poprawy zdrowotności populacji naszego kraju w oparciu o swoje dokonania badawcze.

Zatem zwracam się do Wielce Szanownych Członków Rady Naukowej Narodowego Instytutu Onkologii – Państwowego Instytutu Badawczego z wnioskiem o dopuszczenie mgr Magdaleny Cedzyńskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz kontynuowanie procedur o nadanie stopnia doktora nauk medycznych.

